

Asztalos Sándor: **Bíró Lajos, a nagy magyar utazó.** Bp. 1953, Művelt Nép. 136 (3) p. 5 t. 1 térk. — 20 cm.

Nagyon helyes kezdeményezés, hogy a Művelt Nép a haladó magyar hagyományok feltárásával kapcsolatban kiadja utazóink életrajzát is. Nem helyeselhetjük azonban, hogy ezeket a műveket laikusokkal iratják meg. *Asztalos* — tudomásunk szerint — nem geográfus, nem etnográfus, és nem is zoológus. A mű megírásához anélkül fogott hozzá, hogy ezen tudományokban előzőleg megfelelően tájékozódott volna; és ráadásul a szakmai lektorok véleményét sem vette figyelembe. Ez már eleve eldöntötte, hogy a kiadó nem tett jó szolgálatot a mű megjelentetésével.

Mivel a szerzőnek nem erőssége a szakmai vonal, ezért a tudomány népszerűsítése szempontjából a mű teljesen közömbös. Ha egy laikus elolvassa, mindössze annyi benyomása maradhat, hogy »milyen érdekes, izgalmas és veszélyes lehet a trópusokon gyűjtögetni«. Kérdés azonban, hogy ez mennyire felel meg a tudomány népszerűsítése kötelező feladatának?

A mű másik hibája a túlpolitizálás, mely annál különösebben hat, mert a szerző több helyen hangoztatja Bíró apolitikusságát. Általában az a benyomás, mintha a II. rész célja Új Guinea politikai ismertetése lenne, különös tekintettel a német gyarmatosításra. Azonban — attól eltekintve, hogy nem ez a cél — Bíró Lajos élete erre nem megfelelő keret. Ha *Asztalos* figyelmesebben olvasott volna szovjet útleírásokat, észrevehette volna, hogy azokban is igen fontos a politikai rész, de csak addig, amíg az utazóval és útjával közvetlen összefüggésben van. A végén a szerző már egyenesen szélmalom-harcot folytat a századvégi német gyarmatosítással, és még a néprajzi jelenségeket is politikai vitatételként vizsgálja.

Talán ezeknek következménye egy szerkezeti hiba: nagyon széteső a mű. Első pillantásra ez nem tűnik fel, mert a szerző az egyes darabokat stilisztikailag nagyon ügyesen köti össze. Tulajdonképpen egy utazó életrajzát írja meg — útleírás nélkül. A legelső, Singapore és Új Guinea közötti, hajóút kivételével egy esetben sem tudjuk meg, hogy hogyan került Bíró az egyik állomásról a másikra; sőt, az Új Guineán kívüli útjairól (Ausztrália, India, Arábia, Egyiptom) semmit se tudunk meg.

Bíró Lajos vidám, jókedélyű ember volt, minden baja és nehézsége ellenére. Éppen ezért igen különös, hogy *Asztalos* milyen előszeretettel válogatja ki sirámaikat és keserűségeit. Igaz, hogy sok szempontból ez a jellemzőbb, de azért sokkal nagyobb számban kellett volna vidámabb részleteket is hozni. A végén már unjuk a sok sirámot olvasni.

Mindezek ellenére öröndetes, hogy értelemzavaró sajtó-, szerkezeti- és szakmai hiba még sincs sok a könyvben. Csak egy komolyabb hibát említsünk meg. Bíró Lajos a szó valódi értelmében nem volt barlangkutató, ő csak a barlangok rovarvilágát kutatta. Ezért nem lett volna szabad illet írni: »... ismeretlen tudományág volt a barlangkutatás. Bíró Lajos megveti az alapját ennek a tudománynak«. Az, hogy új barlangokat is talált, és azokat fényképezte, az — zoológiai eredményektől eltekintve — csak esztétikai ill. turisztikai érdeklődés, de még nem tudományos barlangkutatás.

Dicséret illeti a szerzőt gördülékény, olvasható stílusáért. Nagyon örülnénk, ha *Asztalostól* a jövőben sok életrajzi *regényt* olvashatnánk, e mű első részének modorában.

Befejezésül: Ha már a kiadó ilyen formában kiadta ezt a könyvet, jó lett volna, ha megfelelő szakemberekkel négy-öt lapos általános földrajzi és természetrajzi bevezetőt iratott volna hozzá. Enélkül a laikus olvasók számára a könyv második része nehezen érthető meg, az okozatok és indítékok kissé ködösek.

Vagács András